

Co je to rok?

hádanka z Kroměřížska

**Stojí buk uprostřed luk,
na tom luku dvanáct suků,
třináct velkých bolestí
na každé ratolesti.
Co je to?
To ví každý cvok,
přece rok, přece rok.**

**Na každé větvi dvanáct ptáků,
každý jinak zpívá.
Jeden nemá co do zobáku,
druhý přežraností zívá.
Co je to?
To je rok, to je taky rok,
to je z pušky Pána brok.**

H á d a n k y

Nový rok je jedna hádanka, ale spíše jich je padesát. Nebo sto? Hádanky budou tři sta šedesát pět dní zrát, ale budeme na ně odpověď po roce znát? **Jaký bude?**

A co zdraví?

A co prachy? Budou se sypat do tobolky?

A co holky?

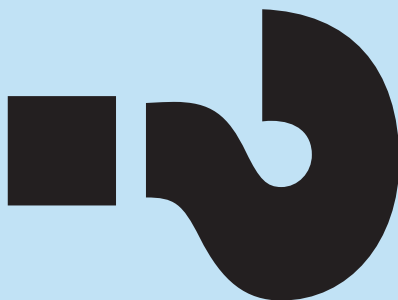
Lidé hádanky odjakživa milovali. Doufali, že správnou odpovědí obelstí osud. Ale proč? A jak? Hádanky se množí rychleji, než na ně odpovíme. Nejlepší jsou proto hádanky, které postrádají jakýkoliv smysl. Jsou to hádanky pro hádanky. Na Broumovsku se jim říkalo „prohádanky“. Čtyři nohy, čtyři rohy, čtyry okénečka, jedno pichálečko, druhé držálečko. Co to je?

A co je tohle?

**Na každé větvi čtyři hnízda
v nich to kvičí, syčí a hvízdá.
Na stromě visí neděle
a barevné svátky.
Mezi nimi černé pátky
a prázdné postele.**

Co je to?

Stojí buk uprostřed luk,
je to jen shluk
podivných náhod.
Pod ním se krčí uctivý národ,
neprotestuje, nereptá.
Ani jednou se nezeptá:

Co je to?

Odpověď visí na každém buku:
Kuku! Ty hloupej kluku!

Co je to?

(nápověda: *kor těpo eceřp*)

(ze Staroříšska)

Lednové pranostiky

Začátek roku souvisí s věštěním. Jaký bude nový rok, co přinese? Člověka také zajímalo, jaké bude počasí, a to zejména v době, kdy na něm byla závislá úroda. Dlouhodobým pozorováním přírodních dějů vznikly pranostiky, podle nichž se dalo ledacos předvídat. Byla to vlastně místní haiku, která se někdy k přírodě vztahovala, někdy ne. Někdy jsou moudrá, jindy bláznivá. Lze v nich vystopovat naše plytké řeči o počasí, ale bylo v nich více poezie a marnotratných výmyslů.

Novoroční

Hospodář si první leden pamatuje,
ten mu budoucí rok ukazuje.

Jak na Nový rok,
tak po celý rok.

Na Nový rok
jen o slepičí krok
k zářným zítřkům,
k mokřým pískům,
k malým ziskům.

Jak na Tři krále,

tak to bude nenadálé,
jak na Hromnice,
tak ubude jitrnice.
Na Nový rok ráno nebe rudé,
nepohoda v parlamentu bude.
Bude-li novoroční noc klidná,
bude žena k hospodáři vlídná
alespoň jeden den.
I to zní jako sen.

(z okolí Litomyšle)

Mužné pranostiky

Na Loketsku bývaly pranostiky mužského rodu. Prostě ten pranostika, to víte, Sudety. Změna rodu tu nastala pravděpodobně proto, že zde žilo převážně německy mluvící obyvatelstvo, kterému se české rody jednak pletly, jednak tady nikomu na českém rodu nezáleželo.

Jednoho dne, bylo to krátce před svátkem svatého Marcela roku 1834, vešel do hospody U Zlatého šišky starý poutník. Nikdo netušil, že je to pranostika. Poručil si pivo a malý rum. Vesničané ztichli a zvědavě si starce prohlíželi. Bylo jim jasné, že to není kdovídko.

„Na svatého Marcela leze zima do těla,“ povídá stařec. Zvedne si košili a ukazuje holé tělo. Měl v něm díru a do ní zalézala všechna zima v okolí.

„Je to snad svatý Marcel?“ divili se v hospodě U Zlatého šišky.

Pro jistotu padli na kolena.

„Nechte toho,“ povídá ten starý pranostika.

„Tak nám ještě něco pověz.“

„Na svatého Antonína dáme maso do komína.“

Tak ho pověsili do komína mezi uzené, které tam dali již na svatého Vigila.

„Pranostik poslouchati je třeba,“ řekl k tomu podučitel Pfaifferberg.

Od té doby se pranostikové Loketsku vyhýbali a podučitel Pfaifferberg si je musel vymýšlet. Vydalo mu to na celou knihu.

U ZLATÉHO ŠIŠKY

Z Českolipska

Je-li teplo v lednu, sahá bída ke dnu, říkávalo se v okolí České Lípy. Jen nikdo nevěděl, na jaké dno bída sahá. Na které dosáhne. Na dno požární nádrže? Na dno Novozámeckého rybníka? Na dno lidských možností?

Naštěstí teplých lednů nebývalo mnoho, o globálním oteplování se nemluvalo, spíše tehdy mrzlo, jen praštělo. To si pranostiky chválily. Mnoho sněhu v lednu, mnoho hřibů v srpnu, až z nich zblednu. V lednu silný led, v květnu bujný med...

Pranostiky na Českolipsku obcházely domy, nechaly se hostit, nechaly se prosit, aby věštily. Nepohrdly obnošeným šatstvem a dobrým slovem. Rády sladké a kapičkou likéru nepohrdly. To si pak pranostiky pustily hubu na špacír:

„Teplý leden, z korce mandel jeden.“

„A když obleva, z mandele korce dva.“

„Jaké počasí na svatého Makária bývá, takové se i v září ozývá.“

„Jaké počasí na svatého Makária, takové v srpnu na poutě chodívá.“

„Na svatého Severína věší se maso do komína!“

Pranostiky se překřikovaly a Českolipští poslouchali. Nevěřili jim ani za mák, ale pohrávat si s budoucností bylo za dlouhých zimních večerů příjemné.

„Tak ještě jednu dokola!“

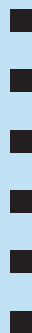
Z Chrudimska

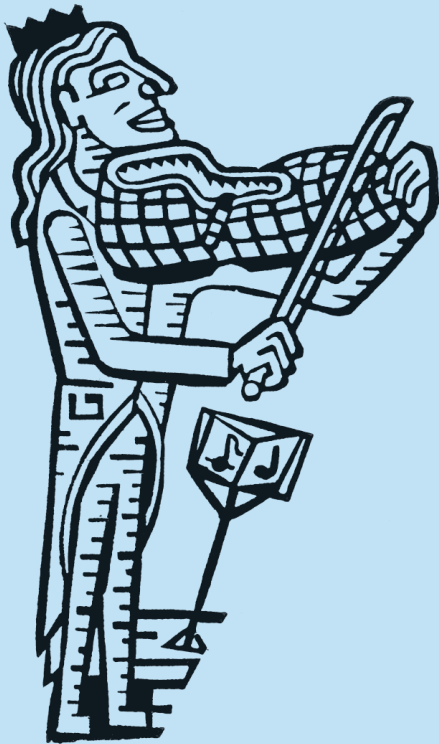
Na Chrudimsku to mají pranostiky těžké. Zejména v okolí Hrochova Týnce totiž obyvatelstvo přezimuje, spí a o nic se nezajímá. Jen blázna by ve spánku, který již trvá druhý měsíc, zajímalo, jak bude o žních. Jen pošetilec by chtěl vědět, zda bude v říjnu větrno. Ve spánku je vše daleko a docela jinde. Pranostiky obcházejí spícím Chrudimskem a nikdo jim nevěnuje sebemenší pozornost. A tak odcházejí, mrzuté a zneuznané. Jinde si je rádi poslechnou!

Zvláštní je, že když se na Chrudimsko vrací život a obyvatelé se probouzejí, dělají vše v pravý čas. Plodí děti, sejí, sázejí sazeničky okurek a rajčat. Nikdy jim nic nezmrzne, sklídí, jak se má, a rodí, jako by se nechumelilo. Většinou trojčata. Dalo by se říci, že plánované hospodářství nemá na Chrudimsku zelenou. A přece se tu všechno zelená, jako by tu věděli, že Hromnice – půl krajíce, půl píce a bůhví, co ještě více...

Hasičská na Tři krále

**Herr Odes, král,
na papuč hrál,
Herodeska plakala,
Herr Odes se smál.**

**Bylo veselo
jako v kostele,
na oltáři leželo
cosi z postele.**

**Herr Odes, král,
masku si sňal,
Herodeska vzplála
i Herr Odes se vzňal.**

(z Krušných hor)

Vyhánění Pitiklause

Pitiklaus je tradiční směšná figura. Na počátku roku je to velice oblíbená maska. Zvláště v Rudohoří byl doslova milován.

„Zase se objeví Pitiklaus,“ straší matky malé děti. Jejich zděšený vrískot oznamuje jeho příchod.

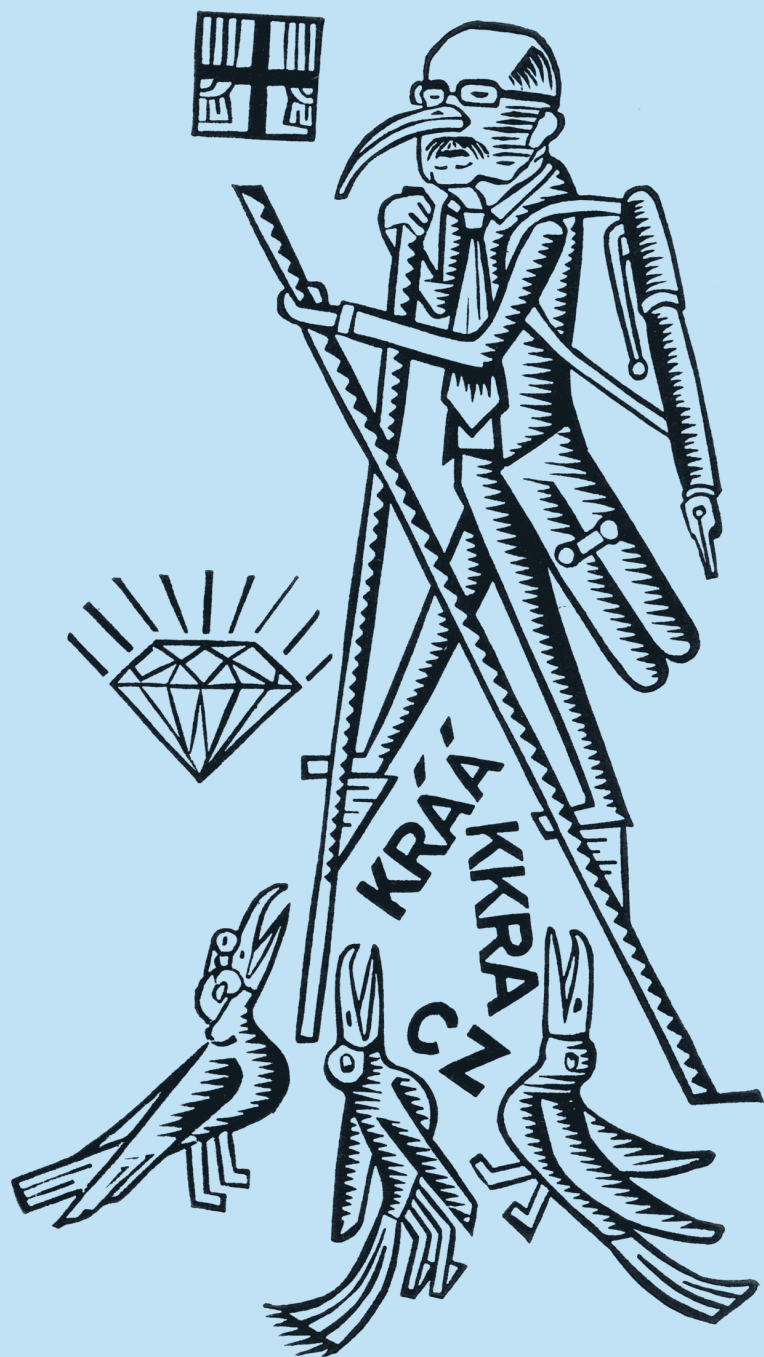
Ve středních Čechách se Pitiklaus objevuje v černém fráčku, s nasazeným červeným nosem, který vypadá jako ptačí zobák. Pod červeným nosem má pečlivě zastřižený knírek. Je ostatně celý pečlivě zastřižený. Dosahuje výšky až šesti metrů. Má chůdy?

Pitiklaus chodí v prvních dnech roku po vsi, zobanem ťuká na okno a cosi zmateně blábolí. Je to poselství, proklínání, huhlání, nebo zařikávání? To nikdo neví. Samozřejmě ani Pitiklaus ne. Třeba mluví nějakou cizí řečí, říkají si venkované. Třeba je to pták Kuhán, děsí se venkovanky. Ven by je nikdo nedostal. Třeba Pitiklaus kouše! Třeba nás všechny odvede do pekla!

„To bych neřekla,“ brání Pitiklause stará Rejnochová. Je totiž do Pitiklause tajně zamilovaná.

Nikdo netuší, že Pitiklaus je starý osamělec. Osaměl sám v sobě, říkalo se v Brdech. Osaměl ve své prázdnotě. Kdo si navlékne jeho masku, již je sám. Pitiklaus!

Pitiklaus není žádným koledníkem. Předstírá sice jakousi hrdost, ale rád by si něco vzal. Rád by už jednou něco dostal. Žárlí na tříkrálové koledníky a říká se, že usiluje

o jejich zákaz. Lidé Pitiklause vyhánějí, ale on se nedá. Je všude. Je ve všem. Chce být vším! Lidé ho vyhánějí, ale kdyby se neobjevil, budou naříkat.

Jednoho večera přece jen zmizí, to po šestém lednu, ale jeho hlas se ještě chvíli ozývá nad zamrzlými poli. Cośi vykládá vránám, ale ani ony mu nerozumějí. Jistě jim vykládá, že se vrátí, šeptá se na Chrudimsku.